

ACTIVITAT ARQUEOLÒGICA 1996

Antonio Moro i García

Un any més l'arqueologia a Terrassa esdevé una imprescindible eina de treball i d'informació per al coneixement històric de la ciutat. Novament la tasca arqueològica ha estat significativa, fet que confirma que la nostra ciutat està essent capdavantera en el desenvolupament de l'activitat arqueològica estrictament urbana. Recordem que des de l'excavació arqueològica de la necròpolis romana del carrer de la Font Vella, l'any 1980, fins a l'any en curs han estat nombroses i continuades les intervencions arqueològiques dins la ciutat.

Aquest any hem pogut veure com el reconeixement de la professionalitat dels joves arqueòlegs terrassencs, formats a casa, ha estat del tot gratificant: ja es parla d'una escola terrassenca.

En finalitzar la contractació laboral després de la intervenció arqueològica a la plaça Vella, tots els arqueòlegs que hi participaven han estat contractats per dirigir excavacions a Matadepera, Cubelles, Caldes, Sant Quirze, Mataró, etc., com és el cas de Josep Fauquet, Francesc Florensa, Gemma García, Joan Piera, Glòria Soler i Montse Trias.

Però tot això resulta feble quan analitzem les circumstàncies en què es desenvolupa l'activitat arqueològica a Terrassa, malgrat que ha millorat amb el temps. L'actual arqueologia terrassenca es tradueix, com sempre, en "tot voluntat", i tan sols la joventut, o no sabem ben bé què, fa que la figura de l'arqueòleg terrassenc subsisteixi encara. Recordem que malgrat els setze anys d'arqueologia professional a Terrassa, la ciutat no té encara un arqueòleg municipal.

L'any passat va resultar del tot insòlita la desaparició d'aquell equip d'arqueòlegs formats per l'Ajuntament de Terrassa a través del Mòdul d'Arqueologia de l'Escola Taller de Vallparadís (1991-1993) en detriment d'una empresa tarragonina d'arqueologia, per dur a terme una de les intervencions arqueològiques somniades per nosaltres, la de les esglésies de Sant Pere de Terrassa.

Malgrat aquesta manca d'entesa entre l'arqueòleg i la institució, cal remarcar la consolidació de l'altre interessat, el ciutadà.

La conscienciació del ciutadà i, sobretot, de les persones afectades per les mateixes intervencions arqueològiques, tant si es tracta de propietaris com d'arquitectes o promotors, és ja un fet consolidat. És evident que també hi ha l'excepció, com ha estat el cas de can Bonvilar, que ja comentarem, però el diàleg entre el propietari i promotor, la Gerència Municipal d'Urbanisme i l'arqueòleg contractat ha estat fluid.

Amb motiu d'això s'ha portat a terme l'habitual seguiment d'obres; en destaca la del Turó de l'Argila (catalogat com a jaciment paleontològic, i on els resultats han estat del tot negatius), l'enderrocament de les finques números 4, 6 i 8 del carrer de Jaume Cantarer i de l'antiga fàbrica Guardiola.

També destaquem la donació al Museu de Terrassa de material arqueològic procedent de Sant Feliu de les Alzines, a la serra de les Martines, realitzada pel Sr. Joan Tobella i la seva esposa. Aquestes restes, que poguérem visitar, semblen correspondre a un assentament romà que es trobaria just sota la construcció de la desapareguda masia

de la qual pren el topònim. I també hem de destacar la donació per part del Sr. Maurí al Museu de Terrassa d'un bust de marbre representant el déu Bacus, procedent de can Fatjó i que podem veure a la sala d'arqueologia del Museu.

Però la intervenció arqueològica més important d'aquest any ha estat la reanudació de la campanya d'excavacions arqueològiques al conjunt de les esglésies de Sant Pere, després que els arqueòlegs de la campanya anterior, els Srs. Moro, Rigo i Tuset, en presentessin els resultats, dels quals es publica un resum en aquest número de la revista.

Bust de marbre del déu Bacus, trobat a can Fatjó. Donació de la família Maurí, febrer del 1996. Museu de Terrassa, número de registre 13.990. (Foto: Domènec Ferran).

Carrer de Jaume Cantarer, números 4, 6 i 8

En els últims anys estem assistint a la desaparició de testimonis de l'urbanisme medieval i al canvi de la fisonomia d'aquella època de la part antiga de la ciutat. L'enderrocament de les finques del carrer de Jaume Cantarer són un exemple d'aquesta situació. El seguiment arqueològic de l'enderrocament ha comportat la datació de la construcció i el coneixement de la seva evolució constructiva al llarg dels anys.

Cronològicament corresponen a edificacions del segle XV, amb planta baixa, un pis i pati interior. La finca número 4, la menys alterada en el temps, presenta una reforma d'ampliació d'un pis més entorn al segle XVII, tal vegada coincidint també amb la número 8, amb un canvi important de façana al segle passat.

Davant d'aquesta desaparició gradual de finques relacionades amb l'urbanisme medieval de Terrassa, caldria plantejar-se la conservació d'un exemple d'aquests habitatges medievals terrassencs.

Antefixa de ceràmica trobada l'any 1892 a cal Guardiola. Segles I-II. Museu de Terrassa, núm. de registre 2.184. (Foto: Konic).

La troballa més significativa d'aquest seguiment ha estat la localització d'una galeria subterrània. Aquesta galeria presenta una planta senzilla, amb un corredor estret d'uns 7 metres i una cambra a l'extrem, de planta circular, d'uns 2 metres de diàmetre. El seu accés és descendent, i la cambra es troba a uns 6 metres de fondària.

Antiga fàbrica Guardiola

Un altre testimoni de la Terrassa industrial ha estat enderrocat: l'antiga fàbrica Guardiola, situada darrera les cases del carrer de Sant Antoni, prop del marge oest del torrent de Vallparadís. Cal esmentar aquí el descobriment de la nau originària de la fàbrica, d'estil modernista, amagada entre les diverses naus construïdes al llarg del segle, i que hom ha atribuït a Lluís Muncunill. Al seu costat s'aixeca la xemeneia. Aquests dos elements industrials es conservaran.

Aquest indret està qualificat al Pla Especial com a zona de protecció arqueològica (RA.4), fonamentada en dues notícies de troballes d'època romana.¹ Nosaltres mateixos varem suggerir l'any 1980 la possibilitat que el municipi romà d'Egara fos aquí, però ara hem de confessar que aquella afirmació no tenia una base ferma. El seguiment de les diverses obres urbanístiques en aquest carrer ens permet de considerar ara una altra possibilitat, i és que es tracti de les restes d'una vil·la romana.²

Abans d'iniciar l'enderrocament es van dur a terme els treballs de sondeigs arqueològics, finançats per IMVIV, S.A. Els resultats d'aquests sondeigs han permès de reduir considerablement la superfície original delimitada pel Pla Especial (fitxa RA.4) i concretar l'àrea de les possibles restes. Els sondeigs han permès observar la conservació d'un estrat romà, amb materials ceràmics dels segles I i II. Després de l'enderrocament es procedirà a la delimitació de les restes i a la posterior excavació arqueològica en extensió.

Excavació d'enterraments en tègula romana. Sant Pere 1996. (Foto: excavació Sant Pere).

Esglésies de Sant Pere de Terrassa

El propassat dia 13 de juny es reanudaren les excavacions arqueològiques dins del conjunt de les esglésies. L'objectiu bàsic d'aquestes intervencions és donar resposta als diversos interrogants historicoarqueològics plantejats tant a partir de les excavacions antigues com de l'observació de les mateixes estructures visibles actualment. Per tant, la present intervenció correspon a la continuació dels treballs iniciats l'any passat.³

La nova campanya és executada directament per l'Ajuntament de Terrassa, que a través de la regidoria de Cultura ha contractat un equip de quatre auxiliars d'arqueologia (llicenciats) i tres auxiliars d'excavació (peons), sota la direcció de l'arqueòleg Antonio Moro i coordinats pel doctor Francesc Tuset, de la Universitat de Barcelona. El termini dels treballs serà de deu mesos d'excavació i dos mesos per a la preparació de la corresponent memòria arqueològica.

L'espai programat per a aquesta campanya correspon a la zona entre la nau de Santa Maria i la de Sant Miquel, i els espais a l'oest de les respectives esglésies.

NOTES

1. Josep Soler i Palet va donar les primeres notícies de troballes d'època romana a les finques del carrer de Sant Antoni números 62, cal Guardiola, i 64, cal Marinel·lo, a *Egara-Terrassa*, 1928, p. 12-13, notes 1 i 2. Posteriorment, Salvador Cardús ampliaria les notícies, *La ciutat i la seu episcopal d'Egara*, 1962, p. 38.
2. A. MORO GARCIA, *Informe de trabajos de sondeo arqueológico en el carrer de Sant Antoni, 52, y fàbrica Guardiola*, juny 1996. Informe inèdit dels resultats de la intervenció arqueològica presentada al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.
3. A. MORO; A. RIGO; F. TUSET, *Memòria de les excavacions arqueològiques a les esglésies de Sant Pere*. Memòria inèdita presentada al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, 1996.